

OCTAVE LANDUYT

(1922-)

De escadrille

Olie op doek - voluit gesigneerd en gedateerd 1952 boven rechts.

MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN - GENT

Een bedrukte man, een angstige vrouw en schichtige kinderen kijken, staren vragend naar de blauwe lucht. Het is een mooie zomerdag... maar de geladen stemming die overheerst in het doek maakt het onmiddellijk duidelijk dat hier geen fragment van de eertijds traditionele zondag-familiewandeling wordt afgebeeld. De hemel is hard en onmeedogend en uit de blikken spreekt onrust. Een kind ligt als een kanonbal op de schouder van zijn vader... De wolkjes zijn venijnig groen en links boven dreigt reeds een naderend onweer... Escadrille is de titel van het werk. Escadrille hoog boven de hoofden van dit gezin in ons land gedurende de laatste wereldoorlog... Toen de schilder leefde en werkte te Kortrijk, de stad die zovele malen door bomaanvallen werd getroffen.

Octave Landuyt is geboren te Gent op 26 december 1922. In 1941 beëindigde hij zijn wetenschappelijke humaniora aan het atheneum van Kortrijk. Gedurende een jaar volgde hij daarna textieltekenen. Ondertussen was hij leerling geweest van de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten alwaar hij alle klassen van de schilderafdeling heeft doorlopen. Als jonge man behoorde hij tot de leeftijdsgroep die opgeëist werd om te gaan werken in Duitsland. Een ganse tijd was hij verplicht te arbeiden in een vliegtuigfabriek in het Kortrijkse, waar men in de eerste plaats leerde de plannen van de bezetter te saboteren. Een ganse tijd is hij dan ondergedoken als lid van de weerstand en de inlichtingsdienst. Octave Landuyt is iemand die de oorlog aan den lijve heeft ondervonden. De verschrikkingen van de bezetting behoorden tot de eerste en diepe indrukken die hij in zijn jeugdig gemoed moest opnemen en verteren. Het moet ons dan ook niet verbazen dat de angst voor het dreigend onheil, dat de vrees voor de vernietiging hem in het vervolg zijn bijgebleven. Zijn eerste grote periode is er trouwens volledig van doordrongen en doordezend. Men kan deze kunst bezwaarlijk aangenaam noemen. Maar dat was trouwens ook de bedoeling niet van de kunstenaar, dat is trouwens ook niet het enig zaligmakend doel van de kunst. Heel wat kunstwerken toveren geen glimlach op de lippen of maken ons niet blij van hart. Soms moet men de angst helen door de angst.

Hoe was nu de houding van de schilders na de bevrijding? De jongeren in ons land poogden zich na de Tweede Wereldoorlog los te maken van de overheersende invloed van Permeke en het Vlaams expressionisme. Sommigen streefden naar een heller koloriet, anderen weer volgden van dichtbij de internatio-

nale stromingen en vonden weldra een na een een onderkomen in het kamp van de abstracten. Landuyt verdedigde in die tijd hardnekkig de mogelijkheden van een nieuwe figuratie aangepast aan de eigen noden. In die periode waren het onderwerp, de inhoud, voor hem uiterst belangrijk. Het post-expressionisme met zijn kleine landeigendominantie kon hem niet langer bekoren. Ook ergerde hem in die richting het gebrek aan stevige klare vormgeving. Hij koesterde een uitgesproken afkeer voor de slordige brede manier waarop talrijke schilders steeds maar huisjes van boeren tegen luchten van de buiten in de verf smeerden. Het kwam hem voor dat een pittoresk ontzield expressionisme niet meer beantwoorden kon aan het innerlijke van een kunstenaar die ettelijke bomaanvallen had beleefd... Hij zocht een nieuwe vormentaal voor de veranderde levensinhoud. Een harde zakelijke weergave van de eigen koude tijd. Betontrappen, gebroken glas, petroleumtankers, rugbyspelers waren voor hem de nieuwe onderwerpen voor de bewoners van een harde wereld. De strenge lineair begrensde vormen in het schilderij wijzen op dit zoeken naar stevige structuur en klare opbouw. De hoofden van de man en de vrouw vertonen deze gesloten paddestoelvorm welke in werken uit die periode zo dikwijls terugkomen en die de kunstenaar ondermeer bewonderd had in de aanlegsteigers van de Atlantiekwal te Zeebrugge. De verschillende delen van het gezicht zijn nauwkeurig weergegeven in een streven naar volledige duidelijkheid. Aan ieder hoofd is een gelijke waarde geschonken, men krijgt een duidelijke veelheid van aanwezigheden, van afgetekende personen.

Octave Landuyt is in dit werk een vertegenwoordiger van het magisch-realisme. Het is niet zijn bedoeling zoals de surrealist om de werkelijkheid te ontvluchten in de droom, noch om te treffen door droomassociaties. Neen, veeleer wil hij door het geïsoleerd voorstellen van een brok doorleefde wereld het magische van ons dagelijks bestaan vastleggen en uitbeelden. De werkelijkheid overtreft de verbeelding, was in die tijd een van zijn geliefde uitspraken. Vandaar ook in dit werk de zorg voor het sprekend echte detail: de rimpel in het voorhoofd van de man, de gespleten ogen van de vrouw, de geaccentueerde neusgaten, de ruige huid! Het is typerend in dit verband te vermelden dat Landuyt in die tijd een beeld gemaakt heeft met als titel en tevens als inspiratiebron Johan Daisne's 'De man die zijn haar kort liet knippen'.

Voedingsbodem voor de inhoud van dit werk was ook

het existentialisme. Landuyt bestudeerde met passie de werken van Sartre. Met veel belangstelling volgde hij de evolutie hier te lande in de eerste nummers van 'Tijd en Mens' waarin eenzelfde stroming in de letterkunde gestalte kreeg. Vooral het begrip 'aanwezigheid-la présence' boeide hem. Zeer dikwijls en trouwens ook hier in dit werk poogde hij de aanwezigheid van iets te vergroten door het niet tonen, door het niet voor te stellen. Het is u waarschijnlijk reeds opgevallen dat 'De escadrille' waarover hier reeds zo lang sprake is, niet werd afgebeeld op het doek. Maar juist daardoor is de zeggingskracht sterker en dieper en wordt dit schilderij niet enkel de weergave van een toevallige vrees ondergaan door een bepaalde familie, maar veeleer een algemeen menselijke uitdrukking van

de brandende zorg van man en vrouw om het voortbestaan van hun kinderen, van de vrees van het individu voor het dreigend geweld, van de existentiële angst van alle tijden en alle volkeren. Sedert 1952 heeft kunstschilder Landuyt een krachtig en ruim oeuvre opgebouwd. In talrijke takken van de kunst heeft zijn vruchtbare geest gestalte gegeven aan persoonlijke vormen. De wereld van de industrial design zowel als de kunstambachten met keramiek, juwelen en tapijten heeft hij krachtige nieuwe impulsen gegeven. Als schilder behoort hij ongetwijfeld tot de belangrijkste meesters van vandaag.

Drs. Jan Piet Ballegeer
Assistent Rijksuniversiteit Gent.